

משפטים תשפ"ה

תהלתו בקהל הסודרים

דברי תורה, סיפורים ומשלם

מאת המנהל הר"ח ר' יצחק אהרן קליין שליט"א

גליון תק"ס

אשר תשים לפניכם

כתב רש"י הק' לשון חז"ל: אמר לו הקב"ה למושה לא תעלה על דעתך לומר אישנה להם את הפרק או ההלכה ב' או ג' פעמים ואינו מטריח את עצמי להבינם מעם הדבר. קשה להבין מדוע תעלה על דעתו של משה שלא להבינם מעם המצוות. וי"ל עפ"י הגמרא במס' שבת, איתא במשנה ולא יקרא לאור הנר שמה יטה, א"ר ישמעאל אני אקרא ולא אטה, ופעם אחת קרא וביקש להטות אמר כמה גדולים דברי חז"ל שאמרו לא יקרא לאור הנר שמה יטה. ולכן סבר משה אולי יעדיף שלא להבינם כדי שלא יכשלו כמו ר' ישמעאל, וכמו שלמה המלך שעבר על לא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו ואמר אני ארבה ולא אסיר. אמר לו הקב"ה במה שישמעו ממך לא תצא מכשול שהרי שכינה מדברת מתוך גרונו.

(הבית ישראל וצ"ל)

אם אדוניו יתן לו אשה וכו'

אנו לדומים מפרשה זו מוסר השכל, דהנה אם שמעו על אחד שנשא נכריה הרי כולם יתרחקו ממנו ויחשבו אותו שהוציא עצמו מכלל ישראל, ואילו כנשמוע על אחד שלווה מעות ולא שילם יתייחסו אליו בסלחנות וימשיכו לכבדו כבעבר ואפילו יתנו לו עליה לתורה כאילו אין זה עוון חמור כמו נשואין לנכרית. ואילו בתורה הקדושה כתוב שאם נגב ואין לו לשלם נותנים לו שפחה כנענית ובניו עבדים נשארים גויים ברשות האדון והכל כדי לשלם הגניבה לבעליו, הרי שלפי השקפת התורה מוטב להיות עם שנים עם שפחה כנענית ולהוליד ממנה עבדים ובלבד שלא יישאר בידו מומון חבירו שלא כדין.

וכשנתבונן עוד נראה, שהרי הנושא שפחה עובר בלאו לא יהי קדש מבני ישראל, ועל גניבה עובר על לא תגנובו, והתירה התורה את הלאו של ולא יהי קדש כדי לתקן הלאו של לא תגנובו, למדנו מכאן אדם צריך להיזהר בממון חבירו.

האשה וילדיה תהי' לאדוניה והוא יצא בגפו

שאל האמרי אמת? את אביו השפת אמת, מדוע כתוב שהוא יצא בגפו הרי אדוניו נתן לו אשה משמעו שיש לו אשה ובנים כי אם אין לו הרי אסור ליתן לו שפחה. השיבו אביו כי יתכן לומר שמדובר שנשא ישראלית בעודו עבד שלא מדעת רבו, ואח"כ נתן לו שפחה ובאופן כזה אין צריך האדון לפרנס את אשתו. ובאמרי אמת תירץ שמדובר כשמתחילה היתה לו אשה ישראלית ומתה או גרשה לאחר שהיתה לו שפחה כנענית.

ובפשטות הכוונה והוא יצא בגפו בלי השפחה כנענית וילדיה.

וכי יזיד איש וכו' מעם מזבחי תקחנו למות כתוב ב'עבודת ישראל', שמכאן רמז למה שכתוב

בסדר האר"י הק' שיש סגולה לבטל מחשבות זרות לומר הפסוק 'אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה'. וזה נרמז כאן, וכי יזיד איש - זה היצה"ר, על רעהו - הוא היצ"ט, להרגו בערמה - במחשבות ערמוניות וכוזבות, מעם מזבחי - תלמד הפסוק 'אש תמיד תוקד על המזבח' ויעבור רוח הטומאה מן הארץ. (עבודת ישראל)

מכשפה לא תחיה

בשבת פ"א הובא שרב חסדא ורבה נסעו בספינה ומטריטא בקשה לנסוע אתם ולא הסכימו, אמרה איהי מילתא וקשרה הספינה שלא יוכלו לנסוע, אמרו אינהו מילתא ושריא, התירו את הכישוף. ושאל הבעש"ט, בשלמא שם טומאה לא רצה הגמרא להזכיר, אבל שם טהרה - להוריד הכישוף, מדוע לא נזכר בגמרא. והשיב

דבר חכמה

יחד חמשה עשר שלישי לחמים, וכל אחד אכל ה' שלישים, א"כ זה שהביא ג' לחמים, הביא למעשה תשעה שלישים, ובעצמו אכל חמשה שלישים, א"כ נשאר כמה שנתן לחבירו ד' שלישים, וע"כ יקבל ד' דינרים, והשני שהביא ב' לחמים, הביא בעצם ששה שלישים, ה' שלישים אכל בעצמו, א"כ נשאר שנתן לחבירו שליש אחד, וע"כ יקבל רק דינר אחד.

לא תשימון עליו נשך - ריבית

מסופר על גביר גדול שהיה מלווה בריבית ולא נתן כלום לצדקה וכאשר נפטר לבית עולמו הלכו בניו לחברה קדישא לקנות מקום נכבד, אבל הגבאי ביקש הון רב עבור המקום, כי אז היו החברה קדישא עושים הרבה צדקה וחסד מהכסף שנכנס ממכירת קברים, בניו של הנפטר סרבו לשלם ולכן לא נמכר להם מקום קבורה ואז פנו למושל להלשין על אנשי החברה קדישא, המושל הזמין את הגבאי ואת רב העיר שהסכים ג"כ למחור הגבוה ושאל אותם מדוע אתם דורשים ממני הנפטר זה יותר מכל אחד, הסביר הרב: אנו יהודים המאמינים בתחית המתים שיהיה בקרוב מאד ולכן אנו גובים מכל אחד סכום מועט כי הוא קבור לזמן מועט אבל המלווה בריבית כתוב עליו בגמ' שלא יקום בתחית המתים וא"כ קונה את המקום לתמיד - לצמימות, ולכן צריך לשלם סכום גדול מאד מכל אחד.

כי ביטול הכישוף נעשה ע"י שמזכירים הפסוק 'מכשפה לא תחיה' עם כוונות מיוחדות וסודות הנמצאות בספח"ק ואז מתבטל הכישוף, וזה נרמז בגמרא, אמרו אינהו 'מלתא' שהוא ר"ת מכשפה לא תחיה, ובהו ביטול הכישוף. ובש"ס ישן נמצא שאמרו הם 'מלת' ולא מלתא, ומדויק הייטב דברי הבעש"ט.

כי הוא כסותה לבדה הוא שמלתו לערו במה ישכב

רומז על האדם שעינו רעה בעניים ואינו רוצה לעשות צדקה בחיו, א"כ, במה ישכב בקבר לאחר מותו, ש' כי היא היינו הצדקה, 'כסותו לבדו' - כי במותו נקבר ערום ממצוה זו ואין לו כסות אחר כמו הצדקה, כמ"ש באיוב (כ"ט-ד): 'צדק לבשתי וילבישני, ואמרו חז"ל בב"ב ט, שהצדקה נמשלה לבגד שכל נימא (חוט) ונימא מצטרף לבגד גדול, כך כל פרוטה ופרוטה שנותן לצדקה מצטרף לחשבון גדול, ולכן נאמר כסותה בה"א לדרוש כי הוא הכסוי של הנשמה של המלווה.

(בלי יקר)

ועבדתם את ה"א וברך את לחמך ואת מימך

הנה הרמב"ם ז"ל בהלכות תפילה כתב, מצות עשה להתפלל בכל יום, שנאמר: 'ועבדתם את ה"א, ומפי השמועה למדו שעבודה זו תפילה, שנאמר: ולעבדו בכל לבבכם, ואמרו חכמים, איזו עבודה שהיא בלב - זו תפילה. וכתב בס' בן איש חי בפרשתנו לפרש, כי הנה אנשי כנסת הגדולה תקנו להתפלל בכל יום ג' תפילות. שהחית, מנחה ומעריב, ובכל תפילה יש י"ח ברכות, והוסיפו עוד את ברכת המינים, בס"ה יט ברכות, וג' פעמים ביום ס"ה נ"ז ברכות - כמנין דגן וכמנין שם א-ל-והויה, וגם בגימטריא 'אוכל' לרמז לנו שע"י תפילתנו יהיה שפע פרנסה טובה לישראל. לזה אמר קרא 'ועבדתם את ה"א' - זו תפילה שיש בה נ"ז ברכות וע"י 'וברך את לחמך ואת מימך'. ובהו מוסבר מש"כ בפרשת והיה אם שמוע ולעבדו בכל לבבכם - זו תפילה ואז ינתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת וברכת את ה"א.

ובמקום אחר, ברכות כו, דרשו, תפילות כנגד הקרבנות תקנו, ועבודה פירושו עבודת הקרבה על המזבח, ומזבח ר"ת מזיח ומזין מחבר ומכפר, שזכות הקרבנות העולם ניוון.

ומה נאה הדרשות הג"ל כי מו"ב גמטריא נ"ז - דגן, שע"י התפילות הבאים במקום קרבנות כאשר נחרב ביהמ"ק ובטל מזבח - משפיעים לגרום שפע בריכה ופרנסה טובה על העולם הנבחר.

(מחשבת הלוי ז"ע)

ואלה המשפטים

כתב בוה"ק, שבפסוק זה מרומז ענין הגלגול שכל אחד צריך להגיע לתקן מה שעבר עליו בגלגול בפעם הקודם לפני שבא לעולם, וזה שייך לפרשת משפטים. וביאר הבעש"ט עפ"י

מעשה שאירע בזמנו, שעשיר אחד היה צריך ליסוע למרחקים לזמן רב והפקיד ארנק עם הון רב אצל ידידו שהיה עני ואביון, ואח"כ נפטר העני לעולמו והניח אחריו כמה בנים, וכשבאו לחלק את הירושה מצאו הארנק עם המטמון וחשבו אולי אביהם לא רצה להראות עושרו והיה קמץ וחי ברחוקות וחלקו את המטמון הגדול בין האחים וכל אחד בנה בית כראוי לעשירים והדבר התפרסם בעיר איך בתוך לילה התעשרו הבנים. ואחר זמן חזר העשיר ובא לקבל את הפקדון ואז נודע לו שחלקוהו בין האחים היורשים, והיות שבאביהם לא עדן אותם אולם מוכנים להאמין לו, והוא צועק ובוכה שסכמו הגדול היה שכן עבודה של כמה שנים, והלכו לבי"ד, ופסקו להם שהם חייבים להישבע שאביהם לא סיפר להם כלום, ונשבעו ונפטרו מלשלבם.

התלמיד של הבעש"ט לשאול איך יוצא דין מעוקל כזה, הרי כולם ידעו שהארנק היה פקדון אצל העני. אמר לו הבעש"ט, מחר צא מחוץ לעיר ותעלה על

אילו נסתר מהבריות ותשאר שם עד לעת ערב ותחזור אלי ותספר מה ראית שם. וכך עשה, והנה הגיע סוחר רוכב על סוס וירד מהסוס לשתות מים ממעין להחיות את נפשו ושם הארנק מראשותיו ונרדם, כאשר התעורר עלה בחפזו על סוסו והמשיך בדרכו ושכח הארנק מראשותיו, אח"כ הגיע סוחר שני לשם לשתות מהמעיין ומצא את הארנק ולקחו והמשיך בדרכו. אח"כ בא עני אחד וגם התיישב לשתות מהמעין ואז הגיע הסוחר הראשון ששכח כספו ובא לקחת אותו ופגש את העני והשד בו שהוא לקח הארנק, וביקש מהעני להחזיר לו את ארנקו, והעני לא ידע מכלום והכחיש הכל, ואז התחיל העשיר להכותו שיודה על האמת ויחזיר לו את כספו ולא הועיל מאומה ויוסף להכותו ויאמר שלא יוכל להוציא ממנו והלך לדרכו, והעני ישב שם עד ששב אליו ורוחו והלך לדרכו. ואז ירד התלמיד הבעש"ט מן העין וחזר לבעש"ט לספר מה שראה, אמר לו שמע טוב מה שאני מסביר לך, הסוחר הראשון שאבד שם כספו הוא זה הירוש שנטש ששאני לא אמר לו כלום על הפקדון והתעשר מוכסף של העשיר שהפקיד כספו אצל העני. הסוחר השני שמצא הארנק שאיבד הראשון הוא היה המפקיד העשיר שהפקיד כספו אצל העני ועכשיו הגיע אליו בחזרה כל כספו. והעני שקיבל המכות היה הדיין פסוק הדין במקום לנסות לעשות פשרה כי היה נראה לעין שהעשיר אומר אמת. ועל זה כתב הזוה"ק שזה סוד הגלגול, שלפעמים יוצא פס"ד תורה שנראה לא מובן בעיני הבריות, אבל בשמים מורידים שוב את הנשמות הצריכים לתקן את העוול שנעשה בגלגול הקודם.

(קדושת ציון תהלים יט ח"ב)

וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך

יש להבין, מדוע נקט הפסוק קודם מוונת ואח"כ בריאות הגוף, הלא הבריאות הוא קודם לכל דבר, וכמו שאומרים הדרשנים, 'בראשית ברא' - הבריאות הוא הראשונה, ונראה עפ"י מ"ש חז"ל תענית ח, דבימי ר' שמואל בר נחמני היה רעב ומגיפה וציוה ר"ש להתפלל על הרעב ואז ממילא תעצר המגיפה, דמי היב רחמנא שובע לחיי הוא לעבדי, שאם הקב"ה משפיע פרנסה ממילא ייפסק המגיפה כי הוא משפיע זאת רק לחיים, ואכן פסק המגיפה שניתן רק לנשמות חיים וקיימים. וזה הרמז כאן, 'וברך את לחמך' - שהקב"ה ישלח פרנסה ממרומים ועי"ז 'הסירותי מחלה מקרבך', כי המזון נקבע לאנשים בריאים.

ובשר בשדה טריפה... לכלב תשליכון אותו
יש לדקדק, על הלשון 'תשליכון' ולא כתיב 'תשליכו' אותו. וי"ל שבא לרמז משי"כ בשבת קנה: דרך ארץ להשליך העצמות לכלבים ודוקא בשדה אבל בעיר לא ירקו, שמא הכלב יתרגל להימשך אחריו. ותנן בב"ב כה. מרחיקין את הנבילה מן העיר חמישים אמה. לכן מרמז הפסוק 'תשליכון', כלומר תשליכו ברוח ג' אמה מן העיר שלא ימשך הכלב אחריו.

(טעמא דקרא)

ועבדתם את ה' א'
מעשה שהי' בימי רב בר שרירא גאון, עשיר מופלג היה בידו ס"ת מכתב ידו של עזרא הסופר, אחר פטירתו היה ויכוח בין ב' בניו כל אחד רצה לזכות בס"ת והלכו לבי"ד ויצא פסק דין שהחלוקה תהי' ע"פ הגורל אחד יקבל בעלות על הס"ת שנמצא בארון הקודש בביהמ"ד והשני יקבל על הממון הרב שהשאיר אביהם. כמובן שהיה בעצור שכל הממון שקיבל לא היה שוה לו כהס"ת אבל כך יצא בגורל. והיה שם משומד אחד חרה אפו על יורש הס"ת שהסכים לוותר על הון רב נגד הס"ת והחליף את מלבושו כדי שלא יכירו אותו והלך לביהמ"ד והתחבא בקרן זווית עד הלילה ואז כאשר הלכו כל המתפללים לביתם הוציא הס"ת מנרתיקו ומצא הפסוק 'ועבדתם את ה' א', וברשתו מוזק את האות ע' וכתב במקומו אות א', ואח"כ בשבת פ' משפטים כשהוציאו הס"ת לקרוא בו נתגלה הטעות, והיה צער גדול למי שזכה בס"ת שאין זה יכול להיות ס"ת של עזרא הסופר, ובחנים איבד הון רב עבורו, ואף אם יתקנה הס"ת לא יהי' זה של עזרא הסופר, ומתוך צער ובכי נרדם במקומו, ובא אליו אביו וגילה לו כל מעשה המשומד הרשע, וכאשר עשה זאת קיבל מיד ענישו שיצא אחת מעיניו - ונפל תחת הבימה - עין תחת עין,

ואם יראה את המשומד ישים לב שחסר לו עין אחת, וציוה אותו שלא יתקן הס"ת שום סופר רק יצא פס"ד מבי"ד של מעלה שעזרא הסופר בעצמו יבא לתקן הס"ת וכאשר אמר אביו כן היה.

(אורח ישראל בסוף הליקוטים)

ורצע אדוניו את אונו במרצע
כתב רש"י הק', מה ראה אוזן להרצע. יש לדקדק, איך שי"ך לומר 'דאיה' לרציעת האוזן שהוא כלי שמיעה. וי"ל שרש"י כתב בפרשת יתרו וכל העם רואים את הקולות' שהיו רואים את הנשמע, שראו ממש את האותיות של התיבות שבעשרת הדברות, וא"כ ראו את האותיות לא נתגבו.

אוזן זו ששמע על הר סיני לא תגנב והלכה וגנבה
יש לפרש, שעד עתה שמר כל אחד חפציו מפני הגנבים, אבל אחר שאמר הקב"ה 'לא תגנב' ידעו שעכשיו לא צריך לשמור מפני גנבים כי התורה אמרה לא תגנב וא"כ אנשים הפסיקו לשמור ואז יש הודמנות יותר לגנבים. והיו אוזן זו ששמעה על הר סיני לא תגנב ולכן הלכה וגנבה תרצע.

(רבי שמעלקא מניקלשבורג)
אם זרחה עליו השמש
יש לפרש עפ"י הגמרא בשבת ק"ג, שמי שנולד במזל חמה אינו מצליח בגנותיו. וזה נרמז כאן, שהבא במחתרת ונתפס בגניבתו, והטעם כי זרחה עליו 'השמש' - כשנולד בכוכב חמה' וזה גרם לו שנתפס בגניבתו.

(ספר החיים)
אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס
הנה כאשר היצה"ר עולה למעלה ומסטין ח"ו על האיש הישראלי, אומר לו הקב"ה אתה רק עד אחד והתורה אמרה עפ"י שנים עדים יקום דבר. ע"כ השטן ממטין שיהיה עוד איזה איש אשר מדבר לשה"ר על חבריו ואז הוא מצטרף אליו שיהיה ב' עדים להרע ח"ו להאדם המדובר.

(אמרי יוסף)
ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם אלהים אחרים לא תזכירו לא ישמע על פיך
בסנהדרין סג, אל יאמר אדם לחבירו שמור לי בצד עי"ז פלוני, אבל עי"ז שמוזכר בתורה מותר להזכיר שמו. ולפי"ז מותר לומר לחבירו שמור לי בצד עי"ז פלוני אם הוא מוזכר בתורה.

וא"כ 'תשמרו' יהיה הפשט: יכולים לומר שמור לי בצד עי"ז פלונית. ולכן אומר בכל אשר אמרתי אליכם תשמרו, דהיינו מה שאמרתי בתורה שם עי"ז תשמרו כלומר יכול לאמר שמור לי בצד עי"ז פלונית, אך שם אלהים אחרים שאינם מוזכרים בתורה לא תזכירו ולא ישמע על פיכם.

שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך
במס' עירובין צו אמרו אשתו של יונה היתה עולה לרגל ולא מיחו בה חכמים. יש לפרש דדוקא אשתו של יונה השתוקקה להיות בשמחת בית השואבה כדי שתזכה כמו בעלה שזכה לרוח הקודש בשמחת בית השואבה כדאיתא בתוס' סוכה ג, לכן היתה משתוקקת גם היא לעלות לרגל.

(פאר מקדושים)
כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע
במס' שבת פה, איתא שצדוקי ראה לרבא שולמד בעין רב ולא שם לב שאצבעותיו תחת הרבא ויוצא דם מהם, אמר עמא פזיזא [ממהרים בלי להתבונן],

שהקדימו הפה לאוזן כי קודם צריכים לשמוע ואח"כ להחליט אם לקבל הדברים. הנה הקשו המפרשים מדוע לא מל אברהם עד שאמר לו הקב"ה שימול. ותירצו, א' כי אסור לחבול בעצמו ללא ציווי ה'. וב' גדול המצווה ועושה והא"ל לקיים פעמיים. והצדוקי שראה את רבא שחובל בעצמו א"כ מדוע לפי"ז לא מל אברהם אבינו את עצמו לכן צריך להגיע לטעם השני שגדול המצווה, וא"כ מדוע הקדימו נעשה לנשמע היו צריכים לומר קודם נשמע שנהיה נקראים מצווים ואח"כ נעשה.

(פאר מקדושים)
ועבדתם את ה' א' וכו' והסירותי מחלה מקרבך
התורה נותנת הבטחה שהשי"ת יברך את מאכלי הצדיקים שכל מי שיאכל ממאכלם יעזור לו השי"ת בכל משאלות לבבו כגון רפואה למי שזקוק לרפואה וכן שאר הצטרכויות של בני אדם להוושע בכלם.

(אוהב ישראל)

א מעשה

השיר בר יוחאי שליווה את הנפטר
יום ז' באדר, יום פטירת משה רבנו ע"ה (שלפי חלק מהשיטות מציינים תאריך זה באדר א' בשנה מעוברת).
כידוע ביום זה נהגו אנשי חזקיהו קדישא לצום ולבקש מחילה מהנפטרים, ובמוצאי הצום נערכת סעודה ברוב עם בהשתתפות אנשי החבורה, ובדיברות קודש ובחזיון חברים. באחת מן הסעודות הללו סיפר אחד החברים את המעשה הבא:

היה זה ערב שבת קודש בשעת צהריים, כשהגיעה הודעה על יהודי פשוט שנפטר בשיבה טובה, ואלמנתו מבקשת לערוך לו הלוויה. וכאן התנצל המספר בשם אנשי הדגל ואמר: "אולי אם היה זה איש נכבד יותר לא היינו עושים כן, ואכן מבקשים אנו מחילה, אך אנו דחינו בסבלנות ובנימוס את מועד ההלוויה למוצאי שבת, מפאת דוחק היום".

במוצאי השבת התקבלה הודעה נוספת: איש רב פעלים וצאצאים נכבד בעמיו הלך לעולמו וצאצאיו מבקשים הלוויה מיד. בשיקול דעת מהיר הוחלט שהלוויה של זה תיערך קודם, והלה, מערב שבת, ימתין עוד קמעא עד שתסתיים הלוויה זו. "תכן שהיתה זו החלטה לא נכונה" - אמר המספר, והוסיף בקשת מחילה - "אבל כך היה נראה נכון באותה השעה. הלווייתו נדחתה לאחר לוויית הנכבד האמור".

ובהלוויות אותו נכבד - דרשות והספדים כיז' ה', וההלוויה מתארכת עוד ועוד, עד אחר חצות הלילה. רק זמן מה אחר חצות נתפנו אנשי הח"ק לעסוק בלוויית האיש הפשוט המדובר. אכן - בשעה כזו צצה בעיה לא פשוטה: מנין להלוויה אין, ועשרה אנשים מנין? ניסו ללקט מכאן ומשם, אך לא הצליחו, אולי בגלל הסערה הגדולה והגשם העז שניתך, אולי בשל השעה המאוחרת. מה עושים!?

החלו עוברים מבית-כנסת למשנהו בחפזם אחר מתנדבים שיואלו בטובם להשלים למנין. משהגיעו לבית הכנסת ברחוב יואל, בשטיבלאך של סאטמאר מול ישיבת אור החיים הנודעת, ראו חבורת אברכים יושבת לסעודת מלווה מלכה. ביקשום להילוות אליהם, שניים הסכימו. אך חסר עוד אחד למנין.

והנה בקרן זווית קלטה עינם יהודי רוכן על תלמודו בעיון, היה זה מלמד תשב"ר שהכין את שיעורו כדרך המלמדים בשקידה ובחיות. פנו אליו וביקשו ממנו להצטרף, והלה הסכים בשמחה לקיים מצווה גדולה זו שבאה לידי.

תוך זמן קצר כבר ניצבו כולם סביב הקבר וקיימו הכל כדת וכדין. והנה לאחר סתימת הגולל שלפה האלמנה הבוכיה מתיקה פתק קטן צהוב ואמרה: "כאן צוואת בעלי ז"ל, ועתה אקריא הרשום בה: 'נא לסובב על קברי ג' פעמים ולשיר את המזמור בר יוחאי עד תומו...'". אנשי הח"ק

ועבדתם את ה' א'
ועבדתם לשון רבים, וברך את לחמך לשון יחיד, עבודה זו תפילה, שתפילה צריך להיות ברבים, ואכילה אפשר ביחיד.
(מאור ושמש)
וכי יכה וכו'
התורה אמרה שעבד כנעני יוצא לחירות בשן ועין, יש לומר הטעם כיון שכל עונש העבדות התחיל מעבירה שנוצרה על שן ועין כי הם ראה בעיניו את אביו בבזיון והגיד בפיו ובשיניו לאביו כנען והוא זלזל באביו ונתקלל שיהיה עבד לאחיו, וא"כ כאן העבד שנתקלל בהוצאת שן ועין - באברים שחטא הם ונענע לכן נתכפר לו ויוצא לחירות.
(רבנו בחי')

אם המצא תמצא בידו הגניבה ישלם שנים
יש להבין מדוע ציונה התורה שישלם שנים הרי
לא רצה לגנוב רק אחד. אלא י"ל שדרכו של הקב"ה
לשלם לאיש מדה כנגד מדה. למשל: אם רצה לגנוב
מחברו המשה זהובים איכ רצה להפסידו מכסף
הגנוב חמש זהובים ולהרויח לעצמו ה' זהובים שישך
לחברו ולכן הענישו אותו שהוא יפסיד ה' זהובים
והבירו ירויה ה' זהובים כמו שרצה לעשות לעצמו,
כי אם יחייבו רק לשלם לגנוב ה' זהובים ולא יותר,
איכ לא היה מפסיד כלום בגניבתו כי צריך להחזיר רק
הקרן וגם חבירו לא הרויח כלום כי קיבל בחזרה רק
מה שחסר לו.

(רבינו בחיי)

והג האסיף בצאת השנה

יש לדייק שכאן משמע מהפסוק שסוכות הוא סוף
השנה, ובפ' כי תשא כתיב: 'והג האסיף תקופת
השנה, פירש רש"י תחלת השנה החדשה, ולמה

אויף שבת

הביטו זה על זה בתימוהו: בקשה כגון זו משכיב מרע, מעולם לא שמענו...
אך כמוכן, פנו לקיים את בקשתו.

החלו לשיר 'בר יוחאי', אך משהגיעו לבית השלישי נדם קולם... שכחו
את ההמשך. הביטו זה על זה בבושת פנים: מה יהיה, איך נקיים את
צוואת הנפטר? אך ישועתם לא בוששה לבוא: לפתע שלף המלמד
שנכח במקום דבר מה מכיסו בשמחה, וקרא: 'הנה, יש לי בכיסי פיוט
בר יוחאי'. פתח דף מקומט שכמו נקרע מסידור, ועליו מילות השיר
'בר יוחאי'. עתה יכלו להשלים את בקשת הנפטר ולהשלים את שירת
הפיוט סביב הקבר עד גמירא, אולם לא יכלו לכבוש את פליאתם באוזני
המלמד: 'מנין לכבודו פיוט 'בר יוחאי' בכיסו, כשל"ג בעומר כה רחוק...?'
השיב המלמד: 'אכן נס הוא שהדף נמצא בכיסי, כמו עצם הדבר שאני
נוכח כאן בכלל. בדרך-כלל אינני נוהג לצאת מביתי במוצאי שבתות,
אך הפעם, עקב הלחץ ששרר מצאתי שאיני יכול ללמוד בבית כשורה,
וביקשתי ללכת לחדר הקבוע שבו אני לומד, בת"ת באבוב שברחוב
הסמוך, אלא ששם בדיוק נערכו אי-אלו תיקונים ונוכחותי הפריעה
– סרתי אפוא לביהמ"ד סאטמאר, אלא שבדרך לכדה עיני פיסת נייר
מונחת על הכביש, ומשהרמתי מחשש גניזה ראיתי כי צדקתי: פיסת
דף מתוך סידור היתה זו, ובה הזמור 'בר יוחאי'. שמתני את הדף בכיסי
כדי להניחו בגניזה והנכסתי לבית המדרש ללמוד, ושם מצאתם אותי
וביקשתם שאבוא להשלים מנין...'

'איך זאת אלא', אמרו האנשים בפליאה זה לזה, 'שבפני איש צדיק גדול
אנו עומדים, אולי מל"ו צדיקים הוא, שכה הרבה הקב"ה לגלגל שתהא
לוייתו דוקא בשעה מאוחרת של מוצ"ש, ודווקא באופן כזה שיימצא שם
המלמד שטרם מסיבה בלתי צפויה לצאת מביתו, ומסיבה בלתי תלויה
ללמוד דוקא בביהמ"ד סאטמאר, ובדרך מצא לפתע את הדף הזה... אין
זה כי אם דבר פלא שכך השגיח הקב"ה שיתמלא רצון הנפטר'. החליטו
אפוא לסור לביתו בימי השבעה ולתהות על קנקנו.

אולם כססרו אל הבית ראו כי לא מיניה ולא מקצתיה. מן הבית ניכר כי
לא דווקא צדיק גדול היה הנפטר, החפצים שבבית העידו על יושביו כי
מפשוטי עם ישראל הם, וכי לא צדקו אתו בכל כדבעי. אז מהו אם כן
פשרו של הנס?! שאלו בעדינות את האלמנה: מדוע ביקש המנוח בקשה
זו, לשיר 'בר יוחאי' סביב קברו?

הסבירה האשה וסיפרה: 'בעלי ז"ל נהג בכל ליל שבת, מזה עשרות שנים
באופן קבוע, לזמור לכבוד התנא רבי שמעון. ועם פטירתו אמר: 'מנהג
אחד יפה היה לי, מנהג קדוש. אבקש שגם בעת קבורתי ימשיכו המנהג
לכבוד התנא וישירו את הפיוט'.

(מדברי הרה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א)

שינה הפסוק לשונו. וי"ל דאיתא בילקוט פ' פנחס,
שהקב"ה רצה ליתן בכל חודש איזה יו"ט לישראל,
פסח בניסן, ופסח שני באייר, ושבעות בסיון,
וכשכא תמוז ועשו העגל לא נתן כלום, ולא באב
ולא באלול עד שנתפיים והשלים להם הימים טובים
שרצה ליתן בחדשים אלו תמוז אב אלול וגם על
תשרי שהוא חודש נוסף, והיינו: ראש השנה, יום
כפור, סוכות ושמני עצרת, ולולא חטא העגל היה
יוצא סוכות בסוף השנה, דהיינו י"ה בתמוז, יו"כ
באב, סוכות באלול. ולכן כתיב והג האסיף בצאת
השנה. אך בפ' כי תשא אחר שעשו עגל נדחה
סוכות לחודש תשרי ולכן כתיב 'בתקופת השנה'
שהוא תחילת השנה החדשה שהוא בתשרי.

(קנה חכמה)

מלאכתך ודמוך לא תאחר
בכור בניך תתן לי

יש ב' אופני נדרים שאדם נודר, כגון: אדם שרוצה
להתעשר ונודר שאם ה' יעשירו - יתרום לצדקה
ולמוסדות התורה, וכאשר התעשר משכח את עצמו
מליתן. ויש אופן אחר שכאשר האדם בצער או רוצה
להנצל מצער ויסורים - נודר לצדקה. ולכן כללה התורה
שני האופנים. 'מלאכתך' - כאשר אתה ב'ה' מלא: טובה.
ודמוך' - כאשר הנדר בא מתוך דמעות, 'לא תאחר
לשלמו' כי אם ח"ו לא תשלם או תצטרך ליתן לי בכור
בניך, כדאיתא בירושלמי (שבת ב,ו), שבעוון נדרים בניו
של אדם מתים כשהם קטנים, לא תאחר. (זית רענן)

וישכן כבוד ה' על הר סיני
ויקרא אל משה ביום השביעי

וברש"י לומר עשרת הדברות אני ה"א אשר הוצאתיך
מארץ מצרים וכו'. יש להבין הלשון 'מארץ מצרים',
ולמה לא מספיק לומר אשר
הוצאתיך ממצרים, כמו שאנו
קוראים 'צאת מצרים', ולא
צאת 'מארץ מצרים'. וי"ל
עפ"י ילקוט שמעוני בפ' שמות
הידוע שכאשר זרקו המצרים את
התינוקות של ישראל לים, שלח
הקב"ה מלאכים שהוציאו אותם
לשדה ושם גדלו, והקב"ה שלח
להם דבש וחלב וכל צרכיהם
וכאשר גדלו באו לבתיהם.
והמצרים ראו ובאו ואז נבלעו
בארץ בנס, וחרשו עליהם ולא
יכלו לפגוע בהם, ואלו אמרו
אח"כ בקריעת י"ם זה קלי ואנוהו'
שהכירו את הקב"ה מאז. והו'
אשר הוצאתיך 'מארץ מצרים'
משם מתוך הארץ כאשר נבלעו
שם. וכן פירשו הפסוק וידג לרב
'בקרבי הארץ - ממש, ומוזה פחד
פרעה ואמר פן וכו' ועלה מן הארץ
- כל אלו האלפים יצאו מן הארץ
וילחמו בו.

(קול יעקב)

כי יגנוב איש שור ... חמשה בקר
ישלם תחת השור

איתא במדרש אמרו ישראל
להקב"ה לפי שגנבנו שור ועשינו
עגל לפיכך שילמנו תחתיו ה' בקר,
שמתו אבותינו במדבר. (מדרש
שמות ל'). וצריך להבין מה הקשר
בין החטא לעונשו, הנה שלמה
המלך כתב בקהלת ז' 'אדם
אחד מאלף מצאתי ואשה בכל
אלה לא מצאתי' והסבירו חז"ל
שזה מדובר על הנשים שבדור
המדבר שלא רצו ליתן נזמיהם
לעגל וזהו ואשה בכל אלה המונה
לאלה אלוהיך ישראל שזה חטא
העגל והתחלת הפסוק אדם אחד
מאלף מצאתי, שמכל אלף אנשים
מישראל היה אחד שחטא בעגל
וא"כ משישים רבוא חטאו שש
מאות איש וחמש פעמים שש
מאות הם שלושת אלפים כי

חטאו בשור וחמשה בקר ישלמו תחת השור כי עבדו
בשור ולכן נפלו במגיפה שלושת אלפי איש פי חמש
מהכמות שעבדו לעגל.

(קרבן שבת)

לא תשימון עליו נשך

אמרו חז"ל מלוה בריבית לא יקום בתחית המתים,
(מדרש שמות ל"א) צריך להבין מדוע מקבל עונש
כזה הרי ד' מעניש תמיד מדה כנגד מדה, ויש לפרש
כי המלוה בריבית אומר כל אחד כשיושן אינו מרויח
שום כסף אבל אני גם כשאני יושן גודל החשבון כסף
שלי בבנק, כי הלווה בריבית כל יום שעובר ולא שילם
צריך לשלם יותר ואז אומר ד' למלוה בריבית בתחית
המתים תשימך לישון חבל שתקום כי הרי אתה
מרויח גם כשאתה יושן.

ובזה יש לפרש מה שאמר דוד המלך ע"ה בתהילים
נ"ה 'אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם' שהכוונה על
מלוה בריבית על פי הגמרא בשבת פ"ט לעתיד לבוא
'אמר הקב"ה לאברהם בניך חטאו וכו' ואח"כ ליעקב
וכו' ואח"כ ליעקב ואז יענה יצחק להקב"ה כמה אדם
חי? שבעים שנה, עד כ' שנה אין ד'ן את האדם בעולם
הבא, וא"כ נשאר רק חמשים שנה, חצי מזה הוא יושן
ואינו חוטא, וכו' וכו', וטענה זו לא יכול המלוה לרביית
למענו, כי הוא כן חוטא כשיושן באיסור ריבית נמצא
שגם הלילות נחשבים אצלו, וזה מה שאמר דוד המלך
ע"ה 'אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם, לא יוכלו
למענו שחצי מימיהם לא חטאו.

ובשר בשדה טרפה... לכלב תשליכון אותו

בשכר שהכלבים לא חרצו לשונם במצרים כלפי
ישראל, קבלו שכר זה, כמס' בבא בתרא דף ח' איתא
רבינו הקדוש חילק אוכל לתלמידיו חכמים בשנת
בצורת, בא ר' יונתן תלמידו ורבי לא הכירו וביקש ג"כ
אוכל, ורבי שאל אותו אם הוא ת"ח ומרוב ענותנותו
ענה שהוא לא ת"ח רק מכבש שיפרנס אותו ככלב
וכעורב ע"כ, וצריך להבין מדוע אמר ככלב וכעורב,
ובתוס' שם פירש כי תלבו נותן לבהמה לחמה לבני
עורב אשר יקראו ובהמה גמטריא כלב ואם ד' נותן
להם אז גם אתה תתנהג כן, והנה הכלבים מקבלים
גם עתה טריפות בוכות אבותיהם שהיו במצרים וכן
העורב קיבל אוכל בבית נח למרות שלא שמע לנח,
בזכות שצאצאיו יביאו בשר ולחם לאליהו הנביא
ולכן אמר ר' יונתן לרבינו הק' למרות שאין אני זכאי
להתפרנס ממך כי איני ת"ח בעצמי אבל אני מכבש
פרנסיני ככלב שמקבל בשכר אבותיו שלא חרצו
גם אני או בשכר אבותי שהיו ת"ח או בשכר צאצאי
שיהיו ת"ח.

כי השוחד יעורר פקחים

מסופר על אחד מהדיינים שנחשד על לקיחת שוחד
שבסוף ימיו נעשה חרש, ושאלו אותו הרי כתוב
שהשוחד יעורר ולא שיעשה חרש, ענה להם כי רק
הבטיחו לו באוזנו את השוחד אך לבסוף לא נתנו לו
ולכן רק אונו קיבל העונש.

אם ענה תענה אותו

כי אם צעק יצעק אלי שמוע אשמע צעקתו, אנו
רואים כאן ג' לשונות ובכל אחד ואחד הלשון כפול
ענה תענה צעק יצעק שמוע אשמע - יש לפרש
ע"פ מה שאיתא במדרש תהלים שכל אדם יושן
שר או מלאך בשמים, וכשמצעריו אותו מצטער
גם המלאך שלו בשמים ואם האיש צועק מרוב צער
גם המלאך צועק למעלה ולפ"ו מובן הכפל הלשון כי
אם ענה תענה, אתה מענה היתום והאלמנה למטה
אבל גם המלאך שלמעלה מתענה ומצטער ולכן
שמוע אשמע, גם אותו וגם את המלאך שלו.

(ב"ק מהר"ש זצ"ל)

אם כסף תלוה את עמי את העני עמך

דוד המלך אומר בתהילים 'הון ועושר בביתו וצדקתו
עומדת לעד' ומפרש האלשיך הק' שהכסף והעשירות
האדם משאיר בעולם הזה לאחר אריכות ימיו ושנותיו
ולא לוקח אותם למעלה רק מצוות ומעשים טובים
והכסף שנתן לצדקה או לשאר מצות זה לוקח עמו
לעולם הבא וזהו הפירוש 'הון ועושר בביתו' נשאר
בביתו אבל 'וצדקתו' הצדקה שעשה עם הכסף
עומדת לעד גם בעולם הבא מלווה אותו עד למעלה,
וזהו הפי' כאן אם כסף תלוה איזה כסף מלוה את
האדם לעולם הבא את העני מה שנתת לעני עמך זה
ישאר עמך.

(נועם מגדים)

ומראה כבוד ד' כאש אוכלת

הקדושת לוי מפרש כשאדם רוצה לידע אם להשי"ת
יש תענוג מהעבודה שלו יבדוק את עצמו אם רואה
שלו בושר כאש ומתלהב תמיד לעבוד אותו ויש
לו חשק ורצון בעבודת ד' אז בוודאי יש להשי"ת
תענוג מעבודתו ולכן עוררו לו מהשמים ושולחים
לו מחשבות קדושות לתוך לבו, וזה פירוש הכתוב
'ומראה כבוד ד' שהסימן לידע אם הקב"ה נהנה ממנו
ומתכוון לכבוד ד' 'כאש אוכלת' הסימן לזה אם לבו
בושר כאש.

(קדושת לוי)

וכי ימכור איש את בתו לאמה

יש לרמוז בזה וכי ימכור איש – זה הקב"ה שנקרא איש, כמ"ש: 'ה' איש מלחמה', את בתו – זה אומה הקדושה בני ישראל בעוה"ר, לאמה, שכבר עברו על בני ישראל גלות מצרים, גלות בבל וכו', ותמיד היו משועבדים רק לאומה אחת ואין זה סיבה לקרא את בני עבדים, אבל בגלות שאנו נמצאים בו עכשיו משועבדים בני"י כל שבעים אומות ובכל מקום אשר שם יהודי הוא בוי וישפל וכל אחד בזה ומשפיל את בני"י וא"כ שפיר נקראת בני"י – אמה, לזה מבטיח הקב"ה כי הגאולה הקרובה הזאת לא תהי' כדרך שהוציא אותנו ממצרים מבית עבדים, אלא בניסים מופלגים ובפרסום בכל העולם ועו"י אומר 'לא תצא כצאת העבדים' – ממצרים, שאז הפליא ה' פלאיו רק באומה אחת, אבל עכשיו בגאולה הקרובה יפליא בכל האומות שבכל העולם.

(אורה"ח הק')

עוזב תעזוב עמו

מכאן תשובה למקצת בני עמנו המטילים את עצמם על הציבור ואינם רוצים לעשות בשום מלאכה אף אם בידם לעשות באיזה מלאכה אשר בו יכולים להביא שבר רעבון ביתם וקוראים תגר אם אין נותנים להם די מחסורם, כי דבר זה לא ציוה ה' כי אם העני יעשה יל אשר ימצא בכוחו לעשות ואם בכל זאת לא תשיג ידו או חייב כל איש מישראל לסעודו ולהזקו ולהת לו די מחסורו אשר יחסר לו.

(פלי יקר)

ועבדתם את ד' א' וברך את לחמך

איתא בברכות ל"ב: חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת קודם התפלה ומתפללין ושוב שוהין שעה אחת אחר התפלה, ומקשה הגמרא וכי האיך תורתן משתמרת ומלאכתן נעשית, אם יש ג' תפילות ביום ששוהין לפנייהם ולאחריהם א"כ תשע שעות ביום עוברים רק ע"י תפלה ומתי יחזרו על לימודם ומתי יצאו לעבודתם לצורך פרנסת המשפחה, ומתריך הגמרא מתוך שחסידים היו תורתם משתמרת ומלאכתם מתברכת, כלומר יש להם סיעתא דשמיא שלא כדרך הטבע, וזה נרמז כאן בפסוק ועבדתם את ד"א איזה עבודה שבלב זה תפילה שנאמר ולעבדו בכל לבבכם ואם תקשה מה עם תורה ומלאכה על זה אומר הפסוק וברך את לחמך ומימך זו תורה שנמשלה ללחם כמ"ש במשלי ט' לכו לחמו בלחמי וגם מים היו כל צמא לכו למים וגם לחם ומים כמשמעותו – פרנסה ברווח שלא כדרך הטבע.

(ברית אברהם)

הנה אנכי שולח מלאך – השומר מפניו כי שמי' בקרבו שמי ראשי יתיבות שונא מתנות יחיה אל תאמר אחטא ואביא לו שוחד וישא לפשעי והוא בבחינת איש לא ישא פנים ולא יקח שוחד.

(הרא"ש)

כל אלמנה ויתום לא תענון

מדוע נאמר בלשון רבים "לא תענון" לומר לך כי כל הרוואה שאדם מענה את היתום או האלמנה ולא יעזור ליתום גם הוא נחשב שענה הוא את היתום או את האלמנה.

(אבן עזרא)

מדבר שקר תרחק

כל הדובר רק אמת ואינו דובר שקר ואף לא מעלה על ליבו לדבר שקר וזכה שכל דבריו מתקיימים וגזור גזירה מלמטה והקב"ה מקיימה ועל זה נאמר: ותגזר אומר ויקם לך (איוב כ"ב) (ספר חסידים סי' מ"ז)

ואם יאמר העבד וכו'

אמר משה לפני הקב"ה כשנגזר עליו למות, 'אהבתי את אדוני' – את ה', זאת אשת' – זה התורה, זאת בני – בני ישראל, לא אצא חפשי – מן העולם, כי כתבת בתורתך ואם אמור יאמר וכו' ועבדו לעולם, אמר לו הקב"ה אל תוקף דבר אלי עוד בדבר הזה [כי הו"ל דרשו ואם אמור יאמר שצריך לומר ב' פעמים לכן אמר לו שלא יאמר ב' פעמים ואז לא שייך טענה זו,]

(ילקוט ראובני)

שארה כסותה ועונתה

שארה זו התורה, כסותה זה הציצית ותפילין ועונתה זה לקרות קר"ש בזמנה, ואם שלש אלה לא יעשה – לשכינה, ויצא חנם אין כסף, הצוף הוא ואין לו כיסופא (בושה) מהשכינה הק' ולא יהיה לו כסופא

וגענים – מלשון נכסוף נכספתי, לעוה"ב, ויצטרך להתגלגל כמה פעמים, כי הוא כסותה לבדה זה גלגול ראשון, שמלתו לעורו זה גלגול שני במה ישכב זה גלגול שלישי.

(שם)

כל אלמנה ויתום לא תענון

יש שואלים מדוע לא מוזכר בתורה לא תעשה מיוחד למי שמענה אלמן כמו שיש לא תעשה למצער אלמנה ויתום, ומובא במפרשים שהיות ומן התורה יכול אדם לישא כמה נשים וכאשר אחד מהן הלכה לעולמה עדין נשאר לו אשה אחרת משא"כ לאלמנה היה רק בעל אחד עפ"י התורה ולכן כנסתלקת יש לה צער רב שנשארה לבד.

וטבחו או מכרו משלם ארבעה וחמשה

הרבה אנשים ראי' ה' זכו בזמנינו לאריכות ימים ושנים ולראות ד' וה' דורות צאצאים שומרי תורה ומצוות חסידים ואנשי מעשה, יראים ושלמים מה שלא ראו בדורות הקודמים ואמרו אנשי מעלה שאפשר שהסיבה לזה שהיות שבדור שלפנינו בעונותינו הרבים עלה הכוונה על בני"י וטבח ומכר אלפים ורבות מאחינו בני"י ה' ינקום דמם לכן שילם הקב"ה לאלה לראות ארבעה וחמשה דורות צאצאים אשר עליהם ייאמר 'ישראל אשר בך אתפאר'.

(מפי הרה"ח רבי שמואל מאיר גלבר זצ"ל)

וכי יריבון אנשים

הכוונה ליצר הטוב שרב תמיד עם היצר'ה, שיעצה"ט בא בניל יג'יום אחד, שאז רוצה להיות השליט כמ"ש אור לי"ד בודקים את החמץ, והכה איש את רעהו שהיעצה"ר התגבר ונקרא אי"ש ר"ת אינו ירא שמים, והכה את יצר'ה שהוא רעהו ואהובו של האדם באבן זה היצר'ה שנקרא אבן, שנאמר: והסירותי את לב האבן מבשרכם, ולא ימות שרק הסיתו לעבירה שאין בו חיוב מיתה אלא נפל למשכב ובטלו מצוות עשה אז אם יקום והתהלך בחוץ שקם האדם ועשה תשובה מיד ולא שמע לו יותר וכמ"ש חו"ל עבר על מצות עשה ועשה תשובה אינו זו משם עד שמוחלין לו אז נקה המכה אבל שבתו יתן, ישלם על הביטול מצות עשה שגרם לו ויחזור לעשותו ובוה' ירפא' שנתרפא מההכאה שהכהו היצר'ה ר"י ש'מ"ח מצוות עשה ורמ"ח אבריו של אדם כנגדם ואם חסר אחת מהם אז אותו האבר שכנגדו יהיה חולה רח"ל וכשהחזיר לעשותה נתרפא אותו אבר ואפילו שזה רק אבר אחד אבל כל הגוף מרגיש כאבו ואז ורפוא ירפא – כל גופו מתרפא.

(ש"ך עה"ת)

ורפא ירפא

אות הפ' היא דגושה כשהרפואה באה ע"י רופא בשר ודם, אבל כשכא ע"י הקב"ה בעצמו בלא שלוחו – הרופא, אז הוא בפ' רפוי'ה כמ"ש: רפואי ה' וארפא, הרופא לשבורי לב, אני ה' רופאך, והטעם כי הרפואה ע"י רופא בשר ודם היא ע"י צער וטורח כי צריך לסבול הסם והמשקה המר או חתוך הבשר או הקזת דם, אבל אם בא ע"י הקב"ה אז אין שום צער כי ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמו.

(שם)

פתחו שעריים ויבא גוי צדיק שומר אמונים

אל תקרא אמונים אלא אמונים שבשביביל אמן אחד שעונים רשעים שבגיהנום ניצולים, כיצד, הקב"ה יושב ודורש וכל הצדיקים יושבים לפניו וכל הפמליא של מעלה עומדים על רגליהם וחמה וכמלות מיכמו

מזלא טבא וגדיא יאה

מעומקא דליבא

שלוחות בזה למגיד שיעור החשוב

הרב יחזקאל יעקבס שליט"א

לרגל השמחה במעונו בלידת הנכד

יהא רעוא שיזכה לרוות רב נחת דקדושה

מכל יוצאי חלציו לאורך ימים ושנים טובות,

מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, אכ"ר

ה'תש"פ ה'תש"פ ה'תש"פ

ולבנה וכוכבים משמאלו וה' דורש תורה חדשה שעתיד ליתן ע"י המשיח וכשמיים עומד ורובבל בן שאלתיאל על רגליו ואומר יתגדל ויתקדש שמה רבא וקולו הולך מסוף העולם ועד סופו וכל באי עולם עונים היא שמה רבא ואף רשעי ישראל וצדיקי אומות העולם שנשארו בגיהנום עונים אמנ"י ש"ר בתוך גיהנום ומתעשה העולם עד שנשמע קול צעקתם לפני הקב"ה והוא שואל מה הרעש הזה ומשיבים המלאכים אלו רשעי ישראל וצדיקי האומות שנשארו בגיהנום שעונים אמנן ומצדיקים עליהם את הדין מיד מתגלגלים רחמי של הקב"ה עליהם ואומר מה אעשה להם ויצה"ר גרם להם באותה שעה, נוטל ה' מפתח של גיהנום ונותן למיכאל וגבריאל לפני כל הצדיקים ואומר להם לכו ופתחו שערי גיהנום שפרכו ורחבו ס' רבוא ועוביו אלף פרסה ועומקו מאה פרסה וכל רשע שנופל לתוכו אינו יכול לצאת ממנו ואז מיכאל וגבריאל תופסים ביד כל אחד ואחד מהרשעים ומעלים אותם מתוך הבור ומרחיצים אותם וסכין אותם ומפוארים אותם ממוכות של גיהנום ומלישיש אותם נגדים נאים ומביאים אותם לפני הקב"ה כשהם מרוחצים ומגויצים ומכובדים שנאמר כהניך ילבשו צדק אלו צדיקי אומות העולם וחסידך ירננו כגון אנטניוס וחבריו וחסדיך ירננו אלו רשעי ישראל שנקראו חסידים שנא' אספו לי חסיד וכוונתם לפתח גן עדן באים קודם מיכאל וגבריאל ונמלכים בהקב"ה ואומר להם הניחו להם ויכנסו ויראו כבודי וכיון שנגנסים נופלים על פניהם ומשתחיים לפניו ומשבחים ומברכים שמו של הקב"ה שנאמר אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך.

(שם)

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם

ובתרגום אונקלוס ואילין דיניא תסדר קדמיהון ובוה"ק הוסיף אילין אינון סדורין דגלגולא דינין דנשמתין דאתדנו כל חד וחד לקב' עושית, ויש לפרש דהנה הקב"ה נתן לנו תרי"ג מצוות וכל מצוה ומצוה היא מוון לנשמה הקדושה וכשאדם מחסר מקיום מצוה אחת מהתרי"ג מצוות בהכרח שיתגלגל עוד פעם עד שיקיים כל המצוות אבל יש מצוות שאין יכול לקיימן כגון חליצה וכדומה אלא דנתנו חו"ל עצה (במחזקות ק). כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה והלימוד בדיני המצוה היו כאילו קיימו ואין צריך להתגלגל שוב, וזה מונת הזוה"ק "ואילין דיניא תסדר קדמיהון" שאם תסדר ותלמד עמם את ההלכות של כל המצוות יחשב להם כאילו קיימו אותם "ואינין סדורין דגלגליא" שלא יצטרכו ח"ו להתגלגל "דינין דנשמתין" שהנשמה שלו תתנון לגמרי.

(כ"ק מהר"ם מבעלזא יומא דהילולא כ"ג שבט)

אם כסף תלוה את עמי

אם ה' נתן לך כסף אז תחשוב שנתן לך כדי שתלוה את עמי שתעשה עם הכסף גמילות חסדים וסימך "מלבד עולת הבוקר" מלבד ר"ת מלוה לעני בשעת דוחקו, לומר לך שכל המלוה לחבירו כסף בשעת דחקו מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב קרבן התמיד של בוקר שהיו מביאים בבית המקדש ויש מדרגה יותר מזה שאם אין למלוה הרבה מעות ובכל זאת מלוה לעני בשעת דחקו של עצמו זהו צדקה היותר נעלה "תלוה" ר"ת ראו צדק ה' טוב לנו תפתח.

(מעם לועז)

ורפא ירפא

יש שני סוגי רופאים האחד הוא הקב"ה שהוא רופא כל בשר ומפליא לעשות, ויש רופא בשר ודם שהיכל רשות מן השמים לרפאות כמ"ש ורפא ירפא וההיכל הוא כשהקב"ה מרפא אז בא הרפואה בפעם אחת עד שהאדם מבריא לגמרי, אבל רופא בשר ודם לפעמים הוא גם מקלקל וצריך אח"כ לרפאות מה שקלקל לכן כתוב לשון כפול ורפא ירפא. (דברי יואל ז"ע)

שמעתי מפי הגרי"ש דייטש זצ"ל באור הפסוק ישלח דברו וירפאם וימלט משחיתותם שהקב"ה יציל וירפא מה שמקלקלים הרופאים.

עין תחת עין

דרש חז"ל ישלם ממונן ויש רמז לזה "תחת עין" האותיות הבאות אחר אותיות עין, אחרי ע' – פ" ואחרי י' מגיע "כ" ואחרי פ" ס" וזה אותיות כסף לרמז שישלם ממונן ולא שיוציאו לו עין ממש

(רבי שמשון אוסטרפוליא ז"ע)